

Bielorusko a Rusko – viac ako skutoční obchodní partneri? Rusko od seba oddelilo „emócie“ a „obchod“ vo svojich geopolitických projektoch s Bieloruskom

Ahniya Asanovich | 20.05.2011

Duch zväzového štátu medzi Ruskom a Bieloruskom stále blúdi v sálach Kremľa, aj keď už nepôsobí na ruských činiteľov ako niečo uskutočniteľné. Myšlienka postupného začlenenia Bieloruska do Ruska – atraktívna pre ruských činiteľov cez projekt zväzového štátu, sa objavila v roku 1999 a stratila svoj zmysel v tomto smere v 21. storočí z pohľadu bieloruských činiteľov, ktorí by nepripustili stratu štátnej suverenity. Tak by sa z zväzového štátu mohlo stať „strategické nedorozumenie“ medzi Bieloruskom a Ruskom. Likvidáciou zväzového štátu by sa poškodil politický obraz Ruska a Bieloruska na medzinárodnej scéne a projekt by získal symbolickú váhu, ktorý by bol navyše umelo vytvorený spoločnou propagandou masmédií a oficiálnych stretnutí predstaviteľov oboch štátov.

Agendou rokovania parlamentných stretnutí zväzového štátu sú medzivládne programy a projekty v takých oblastiach ako je poľnohospodárstvo, technológie, farmácia, vzdelávanie a otázky bezpečnosti. Napriek tomu, že štátne médiá zväzového štátu skutočne existujú a úspešne fungujú čo sa o zväzových inštitúciách nedá povedať, avšak v médiách sa nespomínajú žiadne nedostatky zväzového štátu jeho inštitúcií. Napríklad, mnoho z nich sa týka rozpočtu zväzového štátu, ktorý je tvorený každý mesiac z národných rozpočtov jednotlivých krajín.

Štátny tajomník zväzového štátu, Pavel Borodin sa vyjadril, že veľmi často a z veľkej časti nebol rozpočet zväzového štátu dlho realizovaný. Predseda ruskej audítorskej komory, Sergej Stepašin, povedal, že len 3 z 8 programov zväzového štátu sa realizovalo; v programoch vystupovalo mnoho firiem – sprostredkovateľov, a tak bolo takmer nemožné vystopovať, kde

peniaze končia. V roku 2008 predseda Štátneho kontrolného výboru Bieloruskej republiky Zenon Lomat utrášil poznámku o slabej realizácii rozpočtu zväzového štátu **(1) (2) (3)**.

Rovnako existuje mnoho rozdielov v právnych systémoch jednotlivých krajín. V roku 2011, napríklad zástupca predsedu Komisie parlamentného zhromaždenia o bezpečnosti, obrane a boji proti trestnej činnosti, Alexej Rozuvan počas rokovaní došiel k záveru, že vytvorenie jednotného trestného zákonníka Bieloruska a Ruska nie je rozumné kvôli existencii rôznych procesných postupov v trestných veciach v Rusku a Bielorusku **(4)**.

Všeobecne nemožno povedať, avšak je možné pripustiť, že zväzový štát nemá základné prvky štátu. Vidíme len dva politicky nezávislé krajiny s vlastnou vládou, právnym systémom a právnou praxou, národnou menou a územím. Ruská federácia má svoju „riadenú demokraciu“, Bieloruská republika je autoritatívnym štátom; v Rusku majú jeden štátny jazyk, v Bielorusku sú dva štátne jazyky. Dane v Rusku a Bielorusku sú vyberané rôznymi orgánmi a sú prerozdeľované na základe potrieb obyvateľov daných štátov.

Čo môže byť len ako pozadie zväzového štátu medzi Bieloruskom a Ruskom je odkazom na spoločnú minulosť, bezvýzový režim, vojenskú spoluprácu, právnú rovnosť medzi bieloruskými a ruskými občanmi pokiaľ ide o sociálne zabezpečenie, lekársku pomoc a zamestnanosť.

Napriek faktoru „politickému imidžu“ je diskusia o zväzovom štáte Ruskom pokračujúca a umelo rozvíjaná pomocou jeho ideologickej a emocionálnej podstaty. Myšlienka zväzového štátu môže slúžiť ako prostriedok konsolidácie bieloruských a ruských občanov (odkaz na kultúrnu blízkosť medzi dvoma národmi) ponúka pracovné miesta pre úradníkov a dláždi

cestu k realizácii praktických projektov v ekonomickej a vojensko-technickej oblasti týchto dvoch krajín.

To isté platí o Bieloruskej republike. V Bielorusku diškurz o zväzovom štáte po dobu 5 rokov utešoval federalistické cítenie bieloruských občanov až do nastolenia oficiálnej debaty o „ochrane a rešpektovaní zvrchovanosti republiky“ (po zvolení Vladimíra Putina za prezidenta Ruskej federácie v roku 2000), čo znamenalo, že vláda privítala výlučne hospodárske integračné projekty a zo zväzového štátu sa zdá byť báječný rámec a ideologická platforma na rozvinuté partnerské vzťahy medzi Bieloruskom a Ruskom.

Odpoveď na otázku, čo robí partnerské vzťahy medzi Ruskom a Bieloruskom takými rozvinutými je jasná, keď sa pozriete na to, čo krajiny majú k dispozícii a čo si môžu ponúknuť navzájom. Rusko má ropu, zemný plyn a trh. Bielorusko má transportnú infraštruktúru pre zemný plyn a ropu, vojensko-technické a spracovateľské podniky slúžiace strategickým potrebám Ruska prostredníctvom bieloruskej vojenskej a hraničnej infraštruktúry.

Vyššie uvedené výhody vytvorili pôdu vo vzťahoch medzi Ruskom a Bieloruskom pre podnikanie a s odkazom na skutočnosť, že seriózny obchod nemôže byť vykonaný v rovine „bratských národov“; zdvorilostné projekty uskutočnené v Bielorusku vypracované Ruskom v rámci myšlienky zväzového štátu, teda napríklad hospodárska integrácia projektov ako colná únia a spoločný hospodársky priestor.

To sa teraz deje a bude to tak aj v budúcnosti, že projekt zväzového štátu Bieloruska a Ruska bude vnímaný ako *fungujúci* skrz vývoj colnej únie a projektov spoločného hospodárskeho priestoru. Akt podpísania dokumentov týkajúcich sa colnej únie a spoločného hospodárskeho

priestoru bude prezentovaný ako dôkaz „dobrého fungovania“, bez ohľadu na faktickú neexistenciu spoločne koordinovanej politiky medzi krajinami riešiaci medzivládne otázky ústupkami – nie vždy prínosnými pre obe strany.

A prečo bieloruskí predstavitelia dávajú prednosť „ruskému biznisu“ a nie tomu „európskemu“?

Bielorusko je predmetom zahraničnej politiky Ruska, rovnako ako EÚ, ale váha Bieloruska v ruských a európskych diskusiách sa zásadne líši. Preto politické ambície predstaviteľov a nie „blahobyt a vôľa ľudu“ definujú bieloruskú zahraničnú politiku. Upriamenie pozornosti na Bielorusko ako na geopolitický predmet na strane EÚ sa výrazne zvýšil po rozšírení v roku 2004. Avšak v prípade Ruska tu bol nepretržitý geopolitický záujem od rozpadu ZSSR.

Skúsenosti a zastúpenie Bieloruskej republiky v postsovietskom priestore, v rámci SNŠ, kde sa bieloruskí činitelia cítia dobre; iniciovanie projektov, ktoré majú váhu a udržiavajú ich autoritu, bez ohľadu na ich politickú reputáciu, rozmazané praxou autoritárskou vládou, sú milšie a pohodlnejšie pre nemenných činiteľov Bieloruskej republiky. Vo vzťahoch s Európou je autoritárska vláda základným kameňom plnerozvinutého partnerstva. Ba čo viac, politická a ekonomická nestabilita v Bielorusku len ťažko môže prilákať zahraničných investorov do krajiny.

Preto, bez ohľadu na obrovskú príťažlivosť európskej vedeckej a technickej skúsenosti a investícií do bieloruskej ekonomiky, budú bieloruskí činitelia sa podieľať na integračných projektoch, ktoré sa začali v postsovietskom priestore pod záštitou Ruska, čo skôr spôsobuje materiálne a technické ústupky Rusku než vytváranie systémových zmien v politickej a ekonomickej sfére do pohodlia EÚ.

Strata „perspektívy inkorporácie“, prostredníctvom zväzového štátu nevedie k žiadnym ďalším dotáciám z Ruska a logickému posunu Moskvy na príslušné medzinárodné vzťahy s Bieloruskom. Obe strany jasne pochopili, že rovnoprávna integrácia už nie je možná. Ešte stále vlády dvoch štátov radšej prezentujú svoje vzťahy doma i v zahraničí radšej ako čisto medzivládny proces a nie ako „proces integrácie medzi Ruskom a Bieloruskom“ na postsovietskom priestore.

V roku 2011 Rusko predviedlo ukážku poskytnutia energetických zdrojov Bielorusku a je strategicky dva kroky pred bieloruskou vládou.

Je pravdou, čo sa týka medzinárodných vzťahov Rusko a Bielorusko neodkazujú na fakt, že ide o „bratské národy“ a na rétoriku v obchodných záležitostiach a kultivovanie lži a večných iracionálnych povinností k sebe navzájom. Bludný kruh by mal raz byť zastavený. Ale ako ho môže byť Bielorusko z neho vytrhnuté, bez toho aby sa nedostalo do pasce jednostrannej závislosti, to je otázka.

V roku 2011 Rusko v tomto smere ubralo miesto bieloruskej výstrednosti. Na jednej strane ruská vláda urobila verejné gesto voči bieloruským činiteľom, čo sa týka uznania výsledkov volieb a zavedenia bezcolného vývozu ropy do Bieloruska. Na druhej strane 100% príjmu z vývozu ropných produktov z Bieloruska má byť odvedený do ruského rozpočtu plus bonus vo výške 45 USD ruským dodávateľom do Bieloruska. Okrem toho, Rusko plánuje poslať bezcolne do Bieloruska 6,3 mil. ton ropy za rok a zaviesť clá na to, čo tento objem presahuje. *Bielorusko nebude profitovať z realizácie spracovania ruskej ropy určenej európskym trhom a zavedie sa clo z vývozu ropy v súlade s pravidlami colnej únie (v prospech Ruska) (5).*

V roku 2011 Rusko sa zdá sa prezieravo odzbrojilo bieloruských činiteľov čo sa týka spracovávania a alternatívnych spôsobov dodávok energie a výroby a v Bielorusku.

S odkazom na skutočnosť, že Rusko ukladá clá na všetky ropné výrobky dodávané do Bieloruska (teda nie z Ruska), na dodávky venezuelskej ropy cez litovský prístav a swapové dodávky azerbajdžanskej ľahkej ropy cez spätný chod Odesa-Brody do Bieloruska, ktoré bude rovnako viesť k nedostatočnému nákupu povinných minimálnych objemov ropy z Ruska (21,7 mil. ton) – to všetko nie je rozumné pre Bielorusko. Podmienky uvalené zo strany Ruska, robia dodávky z Kazachstanu nie veľmi atraktívne pre Bielorusko. Ťažba ropy Bieloruskom vo Venezuele môže byť splatená cez realizáciu na trhu v Južnej Amerike.

Výstavba jadrovej elektrárne v Bielorusku, pôvodne plánovaná na zníženie energetickej závislosti na Rusku, by sa mala úplne prehodnotiť v roku 2011; túto elektrárňu spolu s infraštruktúrou bude budovať práve Rusko. *A takto Bielorusko zvyšuje svoj dlh voči Rusku a poskytuje pracovné miesta pre ruských robotníkov.*

Projekt výstavby jadrovej elektrárne je prijatý, dokumenty o colnej únii sú podpísané, ale žiadna verejná diskusia alebo referendum sa predtým nekonalo, bez ohľadu na skutočnosť, že tieto projekty sa priamo týkajú existenčných podmienok a budúcnosti bieloruských občanov. Rozhodnutie, o ktorom sa potom neskôr bude hovoriť, že bolo „v mene a z vôle bieloruských občanov“ bolo prerokované za zatvorenými dverami.

Verejné diskusie o týchto otázkach nie sú typické pre Bielorusko a bieloruskí občania zvykli byť postavení pre hotovú vec pred hotovú vec, niekedy neočakávane.

„Váha námietok“ pokiaľ ide o stavbu atómovej elektrárne v meste Astraviec, je mimo krajiny väčšia ako v nej (zelená Ukrajina, predstavitelia Litvy, poľskí experti a tak ďalej). Miestnym aktivistom sa nepodarilo zhromaždiť potrebné množstvo podpisov, a tak vytvoriť v tejto veci s úradmi stabilný komunikačný kanál a prijímať adekvátnu spätnú väzbu. Tradícia verejných

diskusí sa nevyskytuje v krajine a kritické hodnotenie vládnych praktík nie je niečo typické pre širokú verejnosť. To vysvetľuje, prečo referendum v Bielorusku nie je možné (6).

Namiesto referenda, čo sa týka výstavby jadrovej elektrárne, činitelia usporiadali symbolické verejné vypočutie v meste Astraviec v roku 2009 (7), v kinosále s obmedzenou kapacitou vo formáte „otázka-odpoveď“ (teda nešlo o formát „návrhy a námietky“) na mieste „Riaditeľstva pre výstavbu jadrovej elektrárne“ (8). To sa radšej zaoberalo akýmsi druhom informačnej podpory pre občanov, ale v žiadnom prípade nešlo o spoločné rozhodovanie.

Pokiaľ ide o „septembrovú horúčku“, čo znamená, spustenie a používanie alternatívneho ropovodu Nord Stream a BTS-2 (vo vzťahu k ropovodu Družba a plynovodu Jamal-Európa) možno predpokladať, že tranzit cez Bielorusko by mohol byť znížený, ale nebude zastavený a Rusko stratí nič.

Po prvé, zastavenie dodávok do Európy cez Bielorusko by bolo v rozpore so zásadami novo zriadenej colnej únie medzi krajinami. Ba čo viac, v rámci colnej únie sa strany dohodli na dosiahnutí rovnakých ziskov z ceny plynu od januára 2015.

Po druhé, európsky dopyt po plyne rastie a po tretie, ropa presmerovaná z ropovodu „Družba“ do BTS-2 môže byť hrozbou pre fungovanie európskych tovární.

Podľa rétoriky ruských činiteľov a „Gazpromu“ dodávky cez Bielorusko nebudú zastavené. *Ale v prípade ropy pri poklese ťažby, bude nepatrný podiel vstupu ropy spracovaný v krajine a časť ropy bude presmerovaná z ropovodu „Družba“ do BTS-2 rovnako ako časť kazašskej ropy (9).*

“Informačné výbuchy“ medzi Ruskom a Bieloruskom budú naďalej pokračovať

Napriek tomu, že colná únia slúži ako právna a inštitucionálna záruka pre skutočné obchodné vzťahy medzi Bieloruskom a Ruskom, ktorá má záujem na pozitívnom imidži a konkurencieschopnosti svojho integračného projektu, ruská televízna kritika tlačí bieloruských činiteľov vykonávať určité ústupky a revanšistické pokusy. Rusko vyhralo v energetických otázkach, ale nedostalo od Bieloruska pozitívnu odpoveď na privatizáciu bieloruských podnikov.

Na jednej strane, Bielorusko, ako aj ďalší členovia colnej únie, dostáva príležitosť na zvýšenie svojho obratu z predaja a počet investičných projektov. S odkazom na skutočnosť, že výrobky vyrobené na území Bieloruska a Ruska sú väčšinou konkurencieschopné na trhu SNŠ, tak vytvorenie colnej únie bolo v tomto ohľade múdre rozhodnutie ruských a bieloruských činiteľov.

Na druhej strane colná únia zanecháva jednostrannú závislosť Bieloruska od Ruska a nebráni prípadným problémom spojeným s znovurozdelím trhu a uvalením dovozných a vývozných ciel medzi členmi colnej únie.

Čo sa týka Ruska, zisky a straty spojené s projektom colnej únie sú prakticky v pôvodnom jeho „nešťastia“, ktorá prichádza z Bieloruska a Kazachstanu prostredníctvom lacných spotrebných tovarov z tretích krajín, napríklad z Číny. Čo môže poškodiť ruské malé a stredné podniky.

Napriek tomu nemôžeme, ale predpokladáme, že Rusko v poslednej dobe, rozhodol sa opustiť nespoľahlivý spôsob zabezpečenia bieloruskej lojality, ktorá je stimulovaná nielen „závislým

prijemcom“, pričom dotácie a obchodná lojalita vytvorila pre bieloruských činiteľov priestor pre diplomatické manévrovanie.

Poznámky

- (1) Принят бюджет Союзного государства на 2008 год: http://newz-eu24.ru/Prinyat_byudzhet_Soyuznogo_gosudarstva_na_2008_god;
- (2) Степашин: Союз Беларуси и России неэффективно тратит бюджетные средства (08.12.2006): <http://volozhin.com/news/economic/stepashin-soyuz-belarusi-i-rossii-neeftivno-tratit-byudzhetnye-sredstva.html;>
- (3) В г. Минске состоялось совместное заседание коллегии Комитета государственного контроля Беларуси и коллегии Счетной палаты России (2009): <http://www.kgk.gov.by/news/b82ed6f3cc5bb1a6.html;>
- (4) У Союзного государства может появиться единый Уголовный кодекс и новая Концепция безопасности (24.03.2011): [http://www.pravo.ru/news/view/50830/;](http://www.pravo.ru/news/view/50830/)
- (5) С 1 марта текущего года Беларусь повышает ставки экспортных пошлин на нефть и нефтепродукты... (28.02.2011): <http://www.soyuz.by/ru/?guid=98854;>
- (6) Конституция Республики Беларусь / РАЗДЕЛ III / ИЗБИРАТЕЛЬНАЯ СИСТЕМА. РЕФЕРЕНДУМ: <http://www.rec.gov.by/zakon/constitution03.html;>
- (7) Общественные слушания в Островце – хроника и комментарии экспертов (12.10.2009): <http://atomby.net/Obschestvennyie-slushaniya-v-Ostrovitse-hronika-i-kommentarii-ekspertov.html;>
- (8) Дирекция строительства атомной электростанции: <http://www.dsae.by/ru;>
- (9) С вводом трубопровода "Северный поток" транзит газа через Беларусь не сократится - глава "Газпрома" (17.02.2011): http://www.belta.by/ru/all_news/economics/S-

[vvodom-truboprovoda-Severnyj-potok-tranzit-gaza-cherez-Belarus-ne-sokratitsja---glava-Gazproma_i_543006.html](#)

DespiteBorders